

Asia: VN/33230/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta perusopetuslaissa tarkoitettun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja tuntijaosta annetun asetuksen sekä perusopetusasetuksen muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Opetus- ja kulttuuriministeriön lausuntopyyntö VN/33230/2023

Helsingin yliopiston lausunto ehdotuksesta perusopetuslaissa tarkoitettun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja tuntijaosta annetun asetuksen 6 §:n sekä perusopetusasetuksen 3 §:n muuttamisesta

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelman mukaan hallituksen tavoitteena on nostaa suomalaisten oppimistuloksia ja koulutustasoa sekä vahvistaa perustaitojen osaamista siten, että jokainen saavuttaa peruskoulusta riittävät perustiedot. Perusopetuksen oppilaiden osaamistaso on laskenut ja tämä näkyy poikkeuksetta kaikissa osaamista mittaavissa kansallisissa ja kansainvälisissä tutkimuksissa. Hallitus kasvattaa perusopetuksen vähimmäistuntimäärää 3 vuosiviikkotunnilla laajentamatta opetussuunnitelmaa. Lisäyksellä tavoitellaan lisätunteja erityisesti alakoulun vuosiluokille luku-, kirjoitus- ja laskutaidon opettamiseen. Lisäykset jätetään toteutettavaksi paikallisin päätöksin.

Helsingin yliopisto kiittää mahdollisuudesta lausua ehdotuksesta perusopetuslaissa tarkoitettun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja tuntijaosta annetun asetuksen 6 §:n sekä perusopetusasetuksen 3 §:n muuttamisesta ja antaa lausuntonaan seuraavan.

Lausuntoa varten on kuultu Helsingin yliopiston kasvatustieteellisen ja humanistisen tiedekunnan asiantuntijoita.

Yleisen huomiot

Esityksessä ehdotetaan lisättäväksi äidinkielen ja kirjallisuuden sekä matematiikan vuosiviikkotuntimäärää kaikille yhteisen opetuksen osalta kolmella vuosiviikkotunnilla. Ehdotus on hyvin kannatettava ja tuntien lisääminen perusteltua. Äidinkielen ja kirjallisuuden viikkotuntien lisääminen aikaisimpina kouluvuosina on kannatettava muutos. Hyvä luku- ja kirjoitustaito on perusta oppimiselle seuraavina kouluvuosina. Myös matematiikan opetusta on syytä vahvistaa. Perusopetuksessa kokonaistuntimäärää lisäävät muutokset eivät tule kuormittamaan oppilaita liikaa.

Ehdotuksessa on hyvää myös se, ettei opetussuunnitelmien tavoitteita tai sisältöjä laajenneta vaan, lisätään harjoitteluun käytettyä aikaa koulussa, jossa oppimisen tuki on yhdenvertaisesti oppilaiden saatavilla. Jakotuntien lisääminen, opetusryhmien jakaminen ja tukiovetustuntien lisääminen ovat toimivia keinoja, joiden myötä opettajilla on paremmat mahdollisuudet tukea oppilaiden yksilöllisiä tarpeita.

Ehdotuksen toteutuksessa on kiinnitettävä huomiota opetuksen resursseihin ja opettajien lisääntyneeseen työmäärään on syytä tukea sopivalla tavalla. Muutoksen takia lisääntyvään rekrytointitarpeeseen liittyen on tärkeä ottaa huomioon myös erityisopettajatarpeen lisääntyminen. Lisäksi on huolehdittava opettajankoulutuksen resursseista, opettajien täydennyskoulutuksesta ja esimerkiksi kirjastojen ja kirjallisuuden saavutettavuudesta.

Huomiot erityisesti äidinkielen ja kirjallisuuden osalta

Esityksessä ehdotetaan lisättäväksi kaksi vuosiviikkotuntia äidinkielen ja kirjallisuuden kaikille yhteiseen opetukseen peruskoulussa vuosiluokilla 1-2. Lisäys on erittäin kannatettavana toimenpide, jonka avulla voidaan vahvistaa erityisesti luku- ja kirjoitustaidon osaamista. Kun on aikaa harjoitella muun muassa lukemista ja tekstien tulkitsemista, sillä voi olla positiivinen vaikutus minäpystyvyyteen ja sitä kautta opiskelumotivaatioon laajemminkin.

Muistion perustelut keskittyvät Pisa-tuloksiin ja perusopetuksen päättövaiheeseen. Kyse on taidoista, joiden parantaminen vuosiluokkien 1-2 opetuksella ei ole täysin realistista. Eri yhteyksissä esiin noussut "lukutaidon" heikkeneminen ei tiettävästi tarkoita ensi sijassa vuosiluokilla 1-2 kehittyvän peruslukutaidon eli teknisen lukutaidon heikkenemistä. Sen sijaan tarvitaan nykyistä enemmän huomiota ennen kaikkea kriittisen ja kulttuurisen lukutaidon parantamisessa sekä toisaalta myös kielitiedon ja yleiskielen normien hallinnan kohentamisessa. Perusopetuksen kannalta nämä seikat lisäävät opetuspainetta ennen kaikkea vuosiluokilla 7-9. Vuosiluokat 7-9 ovat lisäksi erityisen keskeisessä asemassa ajatellen oppilaiden taitoja, kun siirrytään toisen asteen koulutukseen.

Merkittävää on myös, että muun muassa Pisa-tutkimuksissa tarkasteltavissa lukutaidon lajeissa on kysymys sellaisista taidoista, joiden opettaminen kuuluu aineenopettajan eikä luokanopettajan osaamisalueeseen. Tästäkin syystä lisätunnit olisivat mielekkäintä kohdentaa vuosiluokille 7-9. Voimassa olevan tuntijaon mukaan äidinkieltä ja kirjallisuutta onkin kaikkein vähiten vuosiluokilla 7-9, jossa sitä on yhteensä 10 tuntia, kun tuntimäärä luokilla 1-2 on 14 tuntia. Vaihtoehtoisesti voitaisiin selvittää mahdollisuutta ulottaa aineenopettajan antama äidinkielen ja kirjallisuuden opetus jo alakoulun loppupuolelle, esimerkiksi vuosiluokille 5-6, ja kohdentaa lisätunnit tähän vaiheeseen.

Muistiossa samastuvat oppiaine äidinkieli ja kirjallisuus ja sen oppimäärä suomen kieli ja kirjallisuus. Muistiossa kerrotaan äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen 14 tavoitetta, jotka on jaoteltu neljän tavoitealueen alle. Tämä pätee vain suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärään. Myös suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärässä on 14 tavoitetta, mutta ne on jaoteltu viiden tavoitealueen alle, joista viides on Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena. Tämä tavoitealue on keskeinen muistaa, koska se tuo hyvin esiin äidinkielessä ja kirjallisuudessa harjoiteltavien taitojen merkityksen ihan kaikille peruskoulun ensimmäisten luokkien oppilaille.

Huomiot erityisesti matematiikan osalta

Matematiikan perustaidot on todettu merkityksellisiksi niin myöhempien opintojen kuin arkielämässä selviytymisessä. Siksi on perusteltua lisätä matematiikan opetusta yhdellä vuosiviikkotunnilla vuosiluokalla 3-6 ja antaa lisäyksen kohdistaminen paikallisesti päätettäväksi. On hyvä, että sisältöjen lisäämisen sijaan annetaan aikaa jo olemassa olevien sisältöjen omaksumiseen. On tärkeää varmistaa, että oppilaat saavuttavat riittävät matemaattiset valmiudet siirtyessään vuosiluokalta seuraavalle. Osaamisen lisäksi myönteisen minäkuvan ja motivaation ylläpitäminen ja vahvistaminen on jo varhaisessa vaiheessa ensiarvoisen tärkeää.

Koko perusopetuksen aikana annettavasta matematiikan opetuksesta suurin osa opetetaan alakoulussa ja matematiikan opettajiksi opiskelleet aineenopettajat jäävät tässä hieman sivuosaan, kun lisäys tehdään alaluokille. On tärkeää varmistaa, että oppilaat saavuttavat riittävät matemaattiset valmiudet siirtyessään vuosiluokalta seuraavalle, erityisesti nivelvaiheessa alakoulusta yläkouluun. Lisäksi on syytä kiinnittää huomiota myös koulutettujen opettajien riittävyteen, kun tuntimäärää lisätään. Heitä tarvitaan perustaitojen ja -tietojen sekä positiivisen asenteen kehittämisen tukemiseksi.

Helsingin yliopisto - Laura Pellikka, hallintoasiantuntija kasvatustieteellinen tiedekunta. Allekirjoittaja vararehtori Kai Nordlund.